

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 14, BEOGRAD, UTORAK, 6. MART 2007.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; Foto: Aleksandar Opačić; E-mail: beton@danas.co.yu, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 20. marta

MIXER

Piše: Aleksandar Pavlović

RAĐANJE SRPSTVA IZ DUHA PAGANSTVA

Emirovi nemiri

Uspesi i priznanja pratili su Emira Kusturicu od samog početka njegove karijere - venecijanskog Zlatnog lava za režiju dobio je već za prvi dugometražni film *Sjećaš li se Doli Bel*, a nagrada ga je zatekla još kao vojnika u JNA. Da se ne radi o sineasti kratkog daha pokazaće i naredni filmovi, ovenčani slavom i priznanjima: Zlatna palma za režiju i najuži izbor za „Oskara“ (*Otac na službenom putu*), Zlatna palma za najbolji film (*Dom za vešanje*), berlinski Srebrni medved (*Arizona drim*) i, napokon, još jednom kanska Zlatna palma (*Podzemlje*), a spisak uglednih festivala na kojima su prikazivani njegovi filmovi predug je za ovaj tekst. Pomalo paradoksalno, međutim, autorovu individuaciju i formiranje identiteta pratili su dugotrajni procesi i potresi, sve više se odražavajući i na njegovo stvaralaštvo. Kako je, dakle, tekao taj vrtoglavi uspon od Sarajeva do Kana, a zatim i pad od Kana do Mokre Gore i do završne konvencije „narodnjačke“ koalicije?

S BRDA NA BRDO, OD EMIRA DO NEMANJE

U filmu *Sjećaš li se Doli Bel* Kusturica pripoveda o porodici koja je, silom prilika, nastanjena na ruralnoj i brdskoj periferiji Sarajeva. *Silom prilika* je ključni pojam pošto se, tokom čitavog filma, iščekuje povratak u njihovo prirodno okruženje, u grad, u Sarajevo, odakle su uostalom i došli. Otac u međuvremenu umire, a završni kadrovi filma pokazuju upravo odlazak ostatka porodice iz udžerica i blatnjavih ulica ka soliterima na horizontu i, dakle, dugo željeni povratak u Grad. U narednom filmu takođe je u središtu jedna porodica koja, sada, živi u Sarajevu, ali će biti primorana da ode, opet preko blatnjavih i poplavljenih drumova, u Zvornik, jer je otac, prethodno uhapšen, sada delimično rehabilitovan ali mu je zabranjen povratak u matični grad. I za završetak *Oca na službenom putu* vezan je katarktički *comeback* porodice (ovog puta neokrnjene) u Sarajevo. Obe porodice iz sarajevske faze su islamske veroispovesti, a uočljiva je tenzija između islama i porodičnog porekla sa jedne, i komunizma-ateizma sa druge strane. Filmovi *Dom za vešanje* i *Crna mačka beli mačor* u centar stavljaju drugi etnos - Rome. Urbano se sada povlači pred ka ljugama, kartonskim kućama i kamp-prikolicama. Posebno je zanimljivo okretanje paganstvu, vidljivo u vraćanjima, pogrebnim običajima i, naročito, u đurđevdanskome slavlju u *Domu za vešanje*. Ova scena obnavlja sličnu prethrišćansku proslavu proleća iz *Andreja Rubljova*, i to tako što jasnu etničku, istorijsku i geografsku lokalizaciju kod Tarkovskog (period „dvoeverja“ u Rusiji, nasilno pokrštavanje paganskih mužika od strane hristijanizovanih boljara) uzdiže na univerzalni i metafizički plan. Kod Kusturice praznik slave Ro-

mi, koji su svuda i nigde, a đurđevdan se odvija negde između stvarnosti i Perhanove imaginacije. Ova paganska i gargantuovska ekscesivnost kulminiraće u *Podzemlju*, gde je sve hiperbolizovano, prenaplašeno, uvećano, iskarikirano - Marko i Crni se prežderavaju, prepričaju i prejevavaju do iznemoglosti. Neizbežni trubači, koje je Kusturica vodio sa sobom po crvenom kanskom tepihu, sada su ne samo instrumentalna pratnja i dekor nego subjekt, integralni deo radnje. Na nivou imenovanja, odnosno na nivou Kovačevićevog teksta, izbegnuta su etnička određenja - Marko i Petar mogu biti bilo ko od exYU-ovaca. Ipak, radnja se odvija u Beogradu, a mnogobrojni elementi, poput uplitanja dokumentarnih sekvenci koje pokazuju trijumfalno doček nacista u Ljubljani i Zagrebu i puštoš u Beogradu, svedoče o pomeranju fokusa sa Bošnjaka i Roma na Srbe. Uprkos promeni etnosa i povratku gradskoj sredini (doduše, samo delimičnom pošto se najveći deo filma odvija u podzemlju), paganski duh ovde je još vidljiviji i dominantniji nego u *Domu za vešanje*. Ovaj prelaz prate na ličnom planu rediteljeve izjave iz tog perioda - na premijeri *Podzemlja* u Centru Sava, koja je trebalo da izgleda holivudski ali

Minut do dvanaest po srednjevizantijskom vremenu (CBT)

se organizacija pretvorila u anarhiju a publika u rulju, Kusturica oduševljeno kliče: „Mi smo pagani!“. *Underground*, ipak, nije samo priča o određenom narodu, nego i o jednoj višenacionalnoj zemlji, i Kusturica ovo paganstvo još nije etnički sasvim specifikovao - „Mi smo pagani“. To „mi“ lebdi na tankoj granici između srpstva i *reliquiae reliquiaruma* jugoslovenstva. U svom filmskom putovanju kroz religije, ideologije i etnose, Kusturica se, vidimo, sve više približavao paganstvu i srpstvu (u sopstvenoj interpretaciji). Svojim poslednjim filmom, *Život je čudo*, on neke od ovih postavki izvodi do krajnjih zaključaka - ljubavna priča Srbina i muslimanke ispričana je iz srpske perspektive, a dokumentarnost je ponovo uvedena kao neopozivi dokaz - junaci gledaju vesti koje nam nedvosmisleno saopštavaju ko je kriv za početak rata, ko je prvi zapucao u Sarajevo. Ima ratnih profitera, ima narkomana i trgovaca oružjem, ali ratje, u osnovi, viđen samo iz jednog ugla - srpskog. *Život je čudo*, dakle, dovršava ovaj proces sužavanja percepcije (i recepcije) na tematskom planu, ali i na planu lične identifikacije i uspostavljanja identiteta samog autora koji poslednjih godina jasno stavlja do znanja: „Ja sam Srbin pravoslavac“. I ako je time

OTIŠAVŠI U ŠUME DAŽBOGOVE, I SUŽAVAJUĆI SVE VIŠE SVOJ FILMSKI SVET, KUSTURICA NIJE POSTAO, KAO ŠTO VELI, BORAC PROTIV GLOBALIZACIJE, VEĆ BORAC PROTIV CIVILIZACIJE

MIXER

Aleksandar Pavlović: Rađanje srpstva iz duha paganstva

CEMENT

Goran Cvetković: Cirkus u muzeju

ŠTRAFTA

Miloš Živanović: Šumadijski treš
Saša Čirić: Čemu još Akademija?

VREME SMRTI I RAZONODE

Tomislav Marković: Čitaj za život, droga ne!
Ivan Pravić: Dlakava politika

BULEVAR ZVEZDA

VITEZOVIĆ, Milovan

BLOK BR. V

Kosmoplovci: Fakato

Kusturica svoj proces individuacije doveo do kraja, on je isto tako opisao pun krug i vratio se na početak - prirodno okruženje likova filma *Život je čudo* je planina, gradsko i urbano je potpuno nestalo. Na terenu na kom je snimao film reditelj je podigao „Drvograd“ (koji okolno stanovništvo zove Emirati) i preselio se u planinu, daleko od svetlosti Kana, velegrada i civilizacije. Ali, iz perspektive njegovog filmskog opusa, taj povratak brdima (ne više sarajevskim) može se shvatiti samo kao regresija. Jer, paradoksalno, kreirajući sopstveni identitet on je retrospektivno sužavao mogući recepcijski prostor sopstvene kreacije - „Cigani“ nisu više univerzalna metafora, metafizika se pretvara u istoriju, *Dom za vešanje* post festum postaje samo etapa na putu uspostavljanja kolektivnog identifikovanja tog supstrata kao „srpskog“. Đurđevdanskome slavlju iz *Doma za vešanje*, dakle, ima pandan u slovenskom obredu koji je prikazan u *Rubljovu*. Romi koji su u Srbiji prihvatili pravoslavlje preuzeli su i slavu, i to najčešće Đurđevdan (moguće jer je postojala obredna i kalendarska sličnost sa nekim njihovim tradicionalnim praznikom). Ali, upravo izvodeći rubljovljevske Đurđevdan iz jednog kulturnog miljea, Kusturica širi mogući recepcijski horizont. Odustajući od metafizike, i vraćajući to slovensko paganstvo u etnički i istorijski još uži krug nego što je to srednjovekovna Rusija u *Rubljovu*, smeštajući ga, dakle, u savremenu Srbiju, Kusturica umanjuje ne samo recepcijski potencijal *Podzemlja* nego, retroaktivno, i *Doma za vešanje*, u kom sada Romi ne funkcionišu više kao univerzalna, nego kao lokalna i etnička metafora. Na taj način, i slavija iz ranijih filmova, za koja je karakteristično preterivanje svake vrste u piću i dertu, atavizirala su i regresirala na nivo paganskih svetkovina. Rečeno jezikom binarnih opozicija, recepcijski opseg njegovog imaginarijuma sve se više okretao od pojmova apstraktno, složeno, implicitno, množtvono, odloženo značenje, karakterističnih za proizvode visoke kulture, ka pojmovima konkretno, jednostavno, jednoglasno, neposredno značenje, tipičnih za popularnu kulturu.

U IME NARODA - OD ZLATNE PALME DO TV PALME

Ratovi i događaji iz devedesetih godina nisu uticali na promenu samo u Kusturičinom filmskom opusu; čitava srpska, ali i hrvatska i bosanska kinematografija (književnost, umetnost) tog doba obeležena je ratom i istorijskim temama/traumama. Pomenuti proces Kusturičine individuacije predstavljao bi privatnu stvar autora koji je štedro nagrađivan najprestižnijim međuna-

rodnim nagradama za filmove čija je umetnička vrednost neosporna, kada u tom procesu ne bi bilo prisutno nastojanje da se sopstvena interpretacija uspostavi kao nacionalni identitet čitavog naroda - „Mi smo pagani“; „Ja sam Srbin pravoslavac“; *ergo*, Srbi pravoslavci su pagani. I upravo u toj tački, a nikako zbog zajedničkih umetničkih ili muzičkih sklonosti, nastaje preklapanje između Kusturice i Koštunice (i Velje, Matije, Cece, Bore Ćorbe i Ramba) demonstrirano na SrbNG Poselu. Ono što Kusturicu legitimizuje kao poželjnog i ravnopravnog u tom društvu su briga za kolektivni identitet i zasluge za širenje „srpskih“ vrednosti diljem globa koje, dakle, ne mogu biti opšte, univerzalne, nego po nečemu posebne i svojstvene samo „nama“. To što se te „vrednosti“ svode na divljaštvo, violentnost, ekscesivnost i iracionalnost ne smeta ništa; naprotiv, to nas oslobađa svake, kolektivne ili pojedinačne, krivice i odgovornosti, jer mi smo prosto takvi, „totalno drukčiji od drugih“ i nepodložni opštim normama. A, što se tiče globa, Evropa i svet su u njegovim filmovima videli (i to naročito važi za pojavu *Podzemlja* u posleratnim godinama) ono što su želeli da vide: balkansko bure baruta, buku i bes, i ujedinili ih sa tradicionalnim Zapadnim antropološkim predrasudama o prelogičkom biću i romantičnom divljaku kojeg treba civilizovati, potvrđujući i opravdavajući tako i svoju politiku prema Balkanu (u poslednjih par godina/vekova). Bratimljenjem sa „narodnjacima“, Kusturica je svoju regresiju sproveo do kraja. Postavljajući još u mladosti pitanje sopstvenog etniciteta („Kada sam počeo da razmišljam o svom poreklu, shvatio sam da ono može biti samo srpsko“), on je najzad došao do „konačnog rešenja“ i oživeo Srbe iz korena njegovog porodičnog stabla, posekavši one koji su se nalazili u krošnjama. Tako su na dobitku svi - Emir se vraća kući, svet nam oprašta što nas je tukao (kao što i mi opraštamo tučenima svojim), a Guča postaje srpski brend i *neverending Podzemlje*. Ali, to opšteprihvaćeno srpstvo je sadašnjost samo po scenografiji, a zapravo je ne samo pre-islamsko (nasuprot orijentalnom turbo-folku koji je srpstvo posebne vrste i problem *per se*), nego i pre-hrišćansko, pre-balkansko i, *in ultima linea*, pre-ljudsko. Otišavši u šume Dažbogove, i sužavajući sve više svoj filmski svet, Kusturica nije postao, kao što veli, borac protiv globalizacije, već borac protiv civilizacije. Njegovo prisustvo na konvenciji „narodnjaka“, dakle, samo je potvrda i legalizacija prethodne samoskrivljene nezrelosti i regresije ■

Njihova preosveštenstva, visoki oficiri Srpske Pravoslavne Službe Antilopije, Ananasije, Arterije, Rigorozije, Žbirinej, Lakomije i Minaret raspisuju

KONKURS za kanonizaciju haških mučenika

Pravo učešća na konkursu imaju svi ljudi srpske nacionalnosti koji, na pravdi Boga Istinoga, trunu u prokletoj avliji Haškog Tribunala samo zato što su ubijali pripadnike inovernih plemena koji su se lažno predstavljali kao nenaoružani civili, žene, deca, starci i ratni zarobljenici.

Poželjno je da su kandidati praktikovali ručni rad, mada ni komandna odgovornost nije za odbacivanje. Osobe koje su učestvovala u stvaranju masovnih grobnica (bilo kreativnim rešenjima, logističkom podrškom ili izvođačkim radovima), kao i učesnici u transportu leševa hladnjačama, odmah prolaze u drugi krug.

Prednost imaju kandidati koji su imali čast da ih Njegova Svetost patrijarh Đavle primi na kanabe i blagoslovi pre manje-više dobrovoljnog odlaska u haški kazamat. Blagoslovi nižih činovnika Službe se uzimaju u obzir, ali se boduju manjim brojem poena.

Kandidati koji su preživeli post do smrti nemaju pravo učešća na konkursu. Njima oreol već blista nad glavom.

Pravo učešća nemaju ni stradalnici koji su život tragično okončali u tamnici srpskog naroda, postradavši za veru, pleme, krv i tlo. Oni su po automatizmu kanonskog prava već svrstani u red svetitelja i nalaze se u horu maskirnih anđela koji, postrojani u borbene kohorte, poju ratničke himne srpskom bogu Marseniju.

CV i portfolio (VHS snimke egzekucija; fotografije ubistava, paleža i silovanja; tonske zapise torture; zbirke ušiju i drugih suvenira...) slati na adresu: Sveti artiljerijski Snoid Srpske Pravoslavne Službe, Zlatnog teleta 666, Mordor, zadnja pošta Nebeska Srbija.

CEMENT

Piše: Goran Cvetković

CIRKUS U MUZEJU

Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja Ive Brešana u režiji Želimira Oreškovića, Narodno pozorište, Beograd

Pitao sam se šta je to uradio reditelj Željko Orešković sa ovim komadom Iva Brešana pa da taj komad funkcioniše kao slika iz muzeja? Jer šta ima gore za jedan subverzivni komad od toga da postane benigna i suva muzejska jedinica? I uopšte, za pozorište kao jednu živu ustanovu najgora je kazna da funkcioniše kao mrtvačko sećanje i opskurno pamćenje nekadašnjih uzbuđenja.

Dok sam gledao ovu predstavu setio sam se da je isti, loš, utisak na mene ostavila i mnogo slavljena predstava *San letnje noći* u režiji slavnog Pitera Bruka na jednom Bitefu, sa engleskim glumcima takođe tih 70-ih godina onog veka! Pomislilićete, gle ti njega kako se usuđuje da kritikuje samog Pitera Bruka, više nego poluboga svetskog pozorišta, i da tako negativno govori o toj takođe kulturnoj predstavi *San letnje noći*. Na žalost, to je bio samo i isključivo zabavni cirkus sa mnogo veštine. Umetnosti i pozorišta, znači svih onih složenih emocija, saznanja, obrta, iskakanja, poetskih zavrzlama duha, nadmetanja sa istorijom, čime Šekspir obiluje, e, svega toga nije bilo ni trunke u toj predstavi Pitera Bruka *San letnje noći*. Jer tamo se grupa radnika ne bori za identitet autentičnog umetnika, tamo kralj koji se ženi nije istrebljivač celog naroda svoje buduće žene Amazonke, tamo ljubavnici nisu žrtve okrutne čarolije proizvoljno samovlasnih vilenjaka i vila, tamo roditelji ne doživljavaju krizu porodice koju nasilno rešava taj isti nasilni kralj pred ženidbu. Tamo, kod Pitera Bruka, sve je to normalno: i da su ubice ubice i da su žrtve žrtve, samo je važno da se mi lepo zabavljamo! E pa, kod Željka Oreškovića takođe je najbitnije da se mi lepo zabavljamo i kada se likovi na sceni bore protiv jednog ideološkog i nasilničkog mraka jednog danas samo nominalno zamenjenog režima.

Osnovna snaga Brešanovih drama-komedija-groteski-tragedija bila je u otvorenosti i pobunjeničkom slikanju oporih strana jednog, već tada kada je on pisao, bivšeg vremena. Jer Brešan je 70-ih pisao o kasnim 40-im kao najgorim godinama tobože komunističke strahovlade i unutrašnjem prevare vlasti, a mi smo svi razumeli da se tu radi baš o svim našim socijalističkim godinama jer je Brešan bio pogodilo sve bitne maske i mehanizme vlasti tog i takvog društva. Ali danas mi ne vidimo ni jednog nesrećnog Bidžu iz Svilajнца, lokalnog despota doskorašnje vlasti, a da ne govorimo o aktuelnim lokalnim i opštim ugnjetanjima u kojima naravno ne oskudevamo nikad! Ne, Orešković je pokušao da rekonstruiše neku imaginarnu, staru, već izvedenu i viđenu predstavu. Na žalost, tako se ne samo ubija osnovna subverzivnost - čitaj pobuna, koja je najznačajniji domet dela, već se gledalac upućuje i u novu istinu - da se subverzivnost niti isplati niti ceni, niti je to potreban predmet interesovanja današnjeg pozorišta, pa time ni društvenog života uopšte. A šta onda jeste po Oreškoviću predmet interesovanja današnjeg pozorišta u Beogradu? To se može

Desktop

otkriti u načinu igre, u formalizmu rešenja, u iskričavoj i ispraznoj domišljatosti u odabiru scenskih sredstava koja sva vode na stranputicu jednog kozerskog pozorišta, tobože smešnog-po-sebi. Takvo pozorište ne postoji, ono je surogat pozorišta i samo ukrasna laža sa mnogo uložene energije. Jer ne može se reći da Predrag Ejduš ne ulaže maksimum šarma i znanja u lik jadnog učitelja pijanca sa pažljivo iznijansiranim splitskim, dakle gradskim akcentom koji je u sukobu sa surovim jezikom Dalmatinske Zagore. Doseška da sam reditelj predstave na selu, dotični učitelj Ejduš, igra najvažnije delove teksta u formi foršpila (pokazivanja glumcima), dao je lepe rezultate, ali ipak samo na planu forme jer je sadržaj ostao otuđen. Pitam se da li je to bio cilj ili kolateralna šteta ove predstave. Pored Ejduša svojski se potrudila i mlada Marija Vicković i stilski čisto dala lik tragične junakinje, seoske devojke u ulozi Ofelije u životu i na sceni. Bojim se da ostali likovi, sem lika Šimurine u izvođenju Marka Nikolića koji je „prevodio“ Šekspirov original iz ugla nepismenog seljaka, nisu prešli granicu opštih mesta.

Sama rediteljska poetika komada terala je glumce na obilatu šmiru: nepopunjeno učešće u scen-skom vremenu i sve ostalo odavalo je utisak priličnog šunda. Na žalost, ispostavilo se da ima nečeg zaista trulog u mnogim okolnostima u kojima se ovaj komad igra, a izgleda da su to pre svega truli odnosi u kojima se misli i stvara pozorište kod nas danas i ovde, bar u Narodnom pozorištu u Beogradu. Jer tako drastična transformacija jednog angažovanog komada u muzejski eksponat zaista je smrtonosno iskliznuće sa trajnim posledicama po ukus i angažman publike. Šteta ■

Pristušni akademski uređaj

ŠTRAFTA

Piše: Miloš Živanović

ŠUMADIJSKI TREŠ

„Zdravko Krstanović (1950) je polifona stvaralačka ličnost... Njegov stih odlikuje se preciznošću slike, a pesničke minijature katkad sakupe bol naraštaja. Izgnanik iz Splita, doneo je sa sobom rasuto bogatstvo zapadne srpske literature... Ovom prilikom se predstavlja evolucijom svog ljudskog očajanja, epigramatskim ciklusom - poezijom otpora i nepristajanja.“

Lipar - Revija za književnost, umetnost i kulturu; godina VIII; broj 29; jesen 2006. godine

Dakle, „bol naraštaja“, „evolucija ljudskog očajanja“ i „poezija otpora i nepristajanja“. Pomislio bi čitalac da se ovi iskazi odnose na umetnika-skitnicu koji se u nekom modernističkom, avangardnom maniru obračunava sa svetskom nepravdom, konformizmom, žabokrečinom ravnodušne malograđanštine, poput Dilana i Karin Dalton u Njujorku šezdesetih, Pinjera i Peti Smit sedamdesetih, možda čak i poput Ginzberga i agresivnog Keru-aka, ili nekog govornog hip-hopera.

Kad tamo, polifoni umetnik Zdravko Krstanović, i njegovi stihovi: „Narodna biblioteka u zemlji čuda, / Na njenom čelu U. / Sa manjkom mozga, manjkom muda, / Pod šapom drži riznicu svu.“ Pesnik u lovu na ustaše, po Narodnoj biblioteci, otkriva da je čelo biblioteke „Kreten“ koga su „dreseri dresirali“.

Dalje, sa čela Narodne biblioteke Srbije prelazimo na „Čelo obora za ljudska prava“. Ta druga glava zla je „Muškobanjasta ustaško-kaubojska lezbača/...Sestra, po liku i delu, jasenovačkih koljača“. Dotična se bavi „zverskim poslom“, po instrukcijama „Službe nje-ne“. (Služba očito korespondira sa prethodnim „dreserima“ i treba da na neki volšeban način ostane nepovezana sa službom koja je ubila ljude na magistrali, Čuruviju, Stambolića, Đinđića...) Već iz fizičkog lika vidimo kakva je to persona: „Vampirski zubi, krastava, visi joj donja gubica, / oči pacova, ni traga od ljudskog lica.“ Ni preci joj nisu bolji, dolaze iz „vukojebine“. Pored instrukcija „Službe“, pesnik otkriva i dublji sloj motivacije: „Pošto za kurac ne može, / uhvatila se za humanizam“ (mada u ovom postupku ostaje nejasno da li je čelo zla „lezbača“ ili nije).

Konačno, prelazimo na definisanje korena zla (ne morate se više pitati otkud zlo u svetu): Planetom iz senke vladaju „moćnici-pederi“! „Homići“ su zapravo oni „dreseri“ i ona „Služba“. Njihov princip je sledeći: „Ako neko nije peder, može proći, / Važno je da stiže iz paklene noći, / Mada je poželjno da čovek peder bude.“

(Priznajem, na trenutak pomislih kako je ovo toliko sarkastično-subverzivno da se u stvari radi o songu za *South Park*.) „Homići je na čelu mnoge zemlje, mnogog grada“, i to najvećih zemalja i najvećih gradova - ne-

ko je „i peder i zver“, neko „polupeder-polupička“. (Sad je jasno zašto nama Srbima ovako ide, ne možemo se snaći među tolikim „pederima“.) „Proročki reče Krleža brbljavi; / Internacionala. Sviće. / Gde na vlasti još nisu pederi - biće“. (Garant je i Krleža „peder“.) „A onda, s viškom pедера, manjkom ljubavi, / otičeš u kurac, svete ubavi.“ (Ljubav?! Rek'o je ljubav!)

Da sumiramo. Osovinu zla čine: „Pederski“ svetski poredak (u različitim manifestacijama, uključujući i „lezbače“) - Vampiri i druga paklena bića - Ustaše (čitaj *Hrvati*) - Komunisti - Krleža (koji je komunist, Hrvat i „peder“) - NGO sektor u Srbiji (plus svi oni što se hvataju za *humanizam*) - Čelo Narodne biblioteke Srbije (ono što nema „mozga“ ni „muda“). A *Židovi* i *Šiptari*, brate moj, kako si njih zaboravio?

Ko li su ti heroji što se goloruki bacaju na ovu svetsku zver? Pa Srbi, čitaoče ljubitelju poezije, Srbi, sve Džordž do Georgija, vazon pamćeni kao ubice „pederske“ aždaha. To je taj „otpor“, to junačko „nepristajanje“.

Ali kako ovi „stihovi“ mogu biti okarakterisani kao „poezija otpora i nepristajanja“ kad su oni očekivana, logična, egzemplarna manifestacija opšteg modela. Jedino ako podrazumevamo da kad se kaže „kurac“ to u stvari znači „bol naraštaja“ ili „nepristajanje“. U odnosu prema kulturnoj klimi u Srbiji, ničeg subverzivnog tu nema. Naprotiv, ovo pisanje je favorizovano, sistemski podržano. Osnivač *Lipara* je Univerzitet u Kragujevcu, izdavači Univerzitet i SKC (kragujevački SKC znamo i po mnogo pristojnijim aktivnostima). Izlaženje *revije* omogućili su grad Kragujevac i Ministarstvo kulture, kako stoji u impresumu. Dakle: država Srbija stoji iza poezije Zdravka Krstanovića.

Kako je autor iz Splita, zašto mu država preko svojih antologičara ne pomogne da objavljuje u Hrvatskoj (da, postoji i tamo država, Hrvatska)? Pa nama recitacije za hrvatsko tržište idu od ruke. Pa valjda je *Metak* ipak bliži od *Smaka* (ništa lično, samo geografski, a i Šumadija više ne „peva o sreći“). Pa bolje da štampa plaća hrvatska država nego srpska. Sigurno je da bi i tamo ovakva poezija našla verne fanove, recimo gospon Glavaša i tako te primerke, koji istu bitku biju, protiv „pedera“, NGO sektora... Verovatno bi momci iz *Ferala* bili odličan kontakt, prosledili bi stihove na pravu adresu. A možda bi se i sami pozabavili ovim biserom „zapadne srpske literature“.

Niko na ovom svetu ne može biti kriv zato što piše lošu poeziju, pa ni Zdravko Krstanović. Pa čak ni zato što zloupotrebljava stih da bi pod plaštom famozne umetničke slobode prosipao gadosti zbog kojih bi mu pravna kategorija „govora mržnje“ stavila soli na rep. Ali se bez problema može postaviti pitanje odgovornosti redakcije koja štampa ovakve baljezgarije i institucija koje troše novac na izdavanje ovakve *Revije za književnost, umetnost i kulturu*, a u te institucije ubrajamo i Ministra kulture, gradonačelnika Kragujevca, rektora tamošnjeg Univerziteta. U istom broju *Lipara* čitamo i Nabokova, Peljevinu, Klarka, Bucati-ja, ali ostaje gorak utisak da su sva ta imena tu samo da bi se opravdalo izvlačenje para za postojanje časopisa u kom će objavljivati Zdravko i kompanija.

Kragujevcu baš ne ide ovih dana, pritisli „pederi“ ■

BETONJERKA
POLUMESECA

Potera za Mladićem je krenula drugim tokom. Jake snage su u potrazi za premijerom.

Goran Dokna

Piše: Saša Ćirić

ČEMU JOŠ AKADEMIJA?

Poetska pitalica

(U prvom planu ovog teksta nije ni spoznaja ni ironija, fenomenološka analiza ili društvena satira. Ovaj prilog je polumistička intuicija o autohtonoj vezi između Akademije, države, naroda zvanog Nacija i akademika.)

Zašto smo fascinirani ovim (svetlim) zdanjem i na koji način titula koju nose njegovi privremeni stanari menja njihovu duhovnu konstituciju ili lični opis?

Naša fascinacija Akademijom proističe iz jedne romantične predstave koju nam je u nasleđe ostavila dobra duša Platon. Akademija je dom najboljih, hram učenosti, arhiva pouzdanog znanja, večno živi pergament poslednje reči mudrosti i istine. Oreol takve predstave ne bleđi pred varijacijama: svejedno sačinjavaju li Akademiju 40 živih svetaca jednog jezika i kulture ili je bezumna inflatorna spirala usisala serijske numere besmrtnika, naše očekivanje je neizmenjeno. Akademija je krov, temelj i potporni stub, Akademija je kuća i svetilište, jedini Centar u koji se uliva svaka veština i vrlina, Eden pod pagodom, Jelisejska Polja i Mikelandelova *Atinska škola*.

Otuda ni akademik nije samo naučnik i čovek od struke, nije samo najizvrsniji među kolegama. On je divinizovani heroj uma, filozofski kralj, hiperudarnik i mag, biće s onu stranu vremena - metafizički Janus u čije je sećanje pohranjena prošlost roda, a u čijem pogledu stoluje kolektivna budućnost. Otuda ni titula nije puki administrativni signum, duborez na vratima kabineta ili reljefni zlatotisk na vizit karti. Titula akademika je alhemijska inicijacija kojom smrtnik postaje polubožanstvo. Lice akademika zari se svetlošću sa Tavora, njegova reč se urezuje neposredno u tablice srca valjanih muževa.

Ima li Akademije bez države, posebno bez nacionalne države?

Pitanje nije teško, ono je nesuvislo.

Ako je Akademija krov, država je kuća. Ako je Akademija kuća, država je tvrđava. Ako je Akademija tvrđava, država je breg. Ako je Akademija breg, država je planinski venac.

Bilo da je vidimo kao poklopac, ukrasni privezak ili trošni ćorsokak, Akademija je pupčanom vrpcom vezana za državu. Država je zlatna podloga i ugaoni kamen Akademije, Akademija je trijumfalna kapija i crveni tepih države i vlasti. Ako je država država svog naroda, jer tuđi narodi imaju tuđe države, a država je rđava mačeha ali blagorodna mati (stroga i zahtevna nekad, a nekad popustljiva i uvidajna), Akademija je vestalka i virdžina države. Ona je čuvarica ognja časti, imena i porekla, dobrovoljna žrtva koja kastrira svoju prirodu i pol, odriče se od kritike, pluralizma i slobode zarad jedinstva, pouke i trajanja naroda u vremenu istorije.

Država je čelični oklop naroda a Akademija je njegovo koplje i kalpak. Država je at riteru, Akademija njegov đem i zobnica. *Služba rodu* je nevidljiva insignija Akademije za koji cilj se sveta knjiga/knjiga sveta stavlja u oltar naroda, a telo zdanja zaveštava da svedoči, podučava i obeležava kao Trajanov i Herkulov stub, Zid plača i Rodoski svetionik.

Ne šta radi već Kako postoji akademik?

Da li postoji kao astralna projekcija i vasiljenski putnik ili kao varka propadljive stvari, trivijalni Kenet Klark ispod čije se košulje nazire znak anarhije i Atomskog mrava, recimo?

Da li se menjaju njegove obaveze, da li postoje njegove obaveze ili se sticanjem titule staje na nezaustavljivu pokretnu traku koja svejedno vodi do nacionalne penzije?

Da li akademik sa titulom preuzima obavezu da radi još više i bolje nego kao naučnik ili umetnik, ili više ne mora da radi ništa, čak ni na čuvenom Akademijском Rečniku, tom novom Skadru na Bojani ili Kuli Vavilonskoj?

Ako je titula lenta koju zahvalno društvo kači na grudi koje se nadimaju od ponosa, minulog rada i astme, ako tu lentu peglaju i predaju ispisnici iz Kluba željni trećeg za preferans, partnera za šah ili za čaj za dvoje u nacionalizovanom čip&dejl nameštaju, šta preostaje akademiku kada se zamori od modne peripatetike, od kunjanja u skrovitosti svoje niše u katakombama velikana? Makar pletivo za krupan vez, ukrštene reči, u najgorim - plastična kofica, lopatica i malo vlažnog domaćeg morskog peska kraj radnog stola ■

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Tomislav Marković

ČITAJ ZA ŽIVOT, DROGA NE!

Na domaćem tržištu pojavio se novi, potpuno legalni narkotik. Reč je o DJ Danilovu (nema veze sa muzikom, ima veze sa kućom Bahove muzike) koji se može nabaviti u svakoj apoteci, knjižari ili biblioteci. Na udaru ove sintetičke pošasti našli su se mladi čitaoci poezije kojima glava povazdan lebdi među cirusima i kumulusima, književni kritičari svih fela i ljudi skloni prirodnoj privredi, trampiri roga za sveću i muda za bubrege.

ULIČNA IMENA

Daniluška, LSDJ, skarabej, transsimbolistička tran-dža, Alter Deus, požeški astral.

NAČIN UPOTREBE

Unosi se u organizam tako što se guta očima. Ređe se konzumira ušmrkavanjem, lizanjem papira natopljenih ovom drogom ili prisustvovanjem DJ-evim poetskim večerima. Hronični ovisnici u listove Danilova motaju nešto teže, obično Bečkovića ili Noga. Taj koktel je ubitačan i ne preporučuje se početnicima.

EFEKTI

DJ spada u halucinogene i predstavlja najpoznatiju drogu iz ove grupe. Svoje delovanje u organizmu ostvaruje blokirajući funkcije zdravog razuma i čula književnog ukusa. Dovodi do promena u misaonom procesu, njegovoj brzini, ali i sadržaju. Čak i u malim dozama od nekoliko stihova uzimanje Danilova prouzrokuje psihičke efekte i promene u percepciji. Konzumentu se najčešće prividaju *nežne kobile paranoje, zlatopiš svitaca, diskurs mirisa devica sklonih idolopoklonstvu, carstva pod in-jem nerotkinja, izmaglice harfistkinja, purpura umiljenje, čisti celovi neprestajne svetlosti, jastvo snošenja, sekundice, princezice, opatice, device, papučice, golubice, tuce-muce i muve ce-ce.*

NAJČEŠĆI ZNACI HRONIČNOG KORIŠĆENJA

Veoma proširene zenice, psihomotorni nemir, nagla promena raspoloženja, bežanje od ljudi, gubitak interesovanja za porodicu i prijatelje, dezorijentisanost u vremenu i prostoru, iluzije i halucinacije praćene suicidalnim sklonostima. Osoba koja je na Danilovu često se žali da čuje glasove od srme i umišlja da se nalazi u gnezdu nad ponorom. Za sve nesreće

srpskog naroda optužuje Boga Krvnika i kurvu Evro-pu. Najlakše se prepoznaje po nepovezanom, pseudo-poetskom govoru koji obiluje ovakvim rečenicama: *Zašto sam ja beli zečji um, oče moj?*

Ždiru ljude lepotinje. Kroz Sibelijusa, prousti mi snežna zabava u auru. Devojčice-dušegupčice, mladeže na vratovima lepjki, rečenice slične ovoj - sve sam to dodirivao, apolitično. Lađa ustima udvorenje pozlatasto, pokojište krinovima. Sjam devici u dubravi osinjastoj. Peludna dušo vetra, spoznah i zasvedočih: jedno nije zajedno.

LEČENJE

Poznati ruski lekar prof. dr primarijus inženjer ljudskih duša Vladimir Georgijevič Sorokin razvio je čitavu pale-tu tretmana zavisnosti o Danilovu. Lečenje je daleko efikasnije ukoliko se započne u ranoj fazi, a načini lečenja zavise od individue. Neophodno je da se ovisnik prvo hospitalizuje, a onda mu medicinsko osoblje naizmenično čita odabrane pesme Miše Stanisavljevića, Predraga Čudića, Milana Đorđevića i Ibrahima Hadžića. U pauzi između čitanja pacijent meditira nad stihovi-

Šta ostade od onolikog džointa

ma Voje Despotova i Vujice Rešina Tucića, na primer *Kosmos? Zaštošmos?* i *Duša duši luftbalon probuši*. U sadašnjoj praksi se pokazalo da najbolje rezultate daje kombinacija terapije čitanjem sa terapijom medikamentima. Pacijentu se daje *Muzin vetar*, opijak koji blokira dejstvo Danilova i sprečava apstinencijalne krize. Ukoliko ništa ne pomogne, preduzimaju se drastične mere. Pacijent se izoluje, pa mu se putem razglaša recitativ *Pjesme iz Lore* Borisa Dežulovića i *Haiku, haiku, jebem ti maiku* Predraga Lucića. Ovaj metod dovodi do sigurnog izlječenja ako pacijent između dva recitovanja sluša muziku grupe Činč i skupine Horkeškart ■

Pasijans srebrnih žica

Piše: Ivan Pravdić DLAKAVA POLITIKA

u bradi mojoj dlaka svaka
politiku svoju vodi
sakupe se samo da ustav

e
i
zglasaj
u
da su tuu
pi
da lii
da se skra
tii
štucje
l se brk
zuluf leevi
hoće veću
autonomiju
neg' desni
ride i seede traže svoja prava
kome ide više šampon
kome balzam
pakovanje gel
koga kapa više stiska
puć će glava od tog vriska!
dlaka svaka ko stotinu glava
izabranih
demo
kratski
krasti
svrbe
ko politika Srbe
koga svrbi nek' se češe
žešće
drapa se do krvi tople, mlake
zdravi razum ako smrvi
izeli ga crvi dugački ko dlake

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

VITEZOVIĆ, MILOVAN

VITEZOVIĆ, Milovan (Vitezovići kod Kosjerića, 1944), nekadašnji satiričar, bivši dečji pesnik, ex-scenarista, pisac i dopisivač *light* biografija (sa SPS soundtrackom) znamenitih ličnosti iz srpske istorije, agitator, nacionalni trudbenik, stručnjak za populizam i narodnjački marketing. Diplomirao je na Filološkom fakultetu, kao i na FDU. Krajem šezdesetih, bio je urednik revije *Susret* i operativni urednik *Književnih novina*. Član je UKS-a i srpskog PEN-a. Bio je urednik igраниh serija na RTS-u, a od 1991. do 2000. glavni urednik umetničko-zabavnog programa RTS. U politiku je ušao kao „predgurpa“ Slobodanu Miloševiću, tokom velikog mitinga na Ušću 19. novembra 1988. Tom prilikom je, pored floskule „dogodio nam se narod“, izgovorio još nekoliko krilatica („Kosovo je duša srpskog naroda“, „Moramo odrediti ko je vera a ko je nevera“, „Evropa smo bili i pre Evrope“) koje će ga do današnjeg dana, sa manjim kolebanjima, očuvati na poziciji režimskog autora. Vitezović je nastojao da u svakoj političkoj klimi ostane aktuelan, što mu je uglavnom polazilo za rukom. Pored poslovične vezanosti za televizijski medij, ostao je odan oralnoj kulturi. Bio je učesnik mnogih agitatorskih karavana, a posebno se istakao u proleće 1999. kada je sa stejdževa širom Srbije pozivao na prkos i „molio Boga da NATO napadne s leđa“. Ostao je upamćen njegov nastup sa sportistkinjom Oliverom Jevtić na mitingu u Užicu za vreme vazdušne kampanje. Tokom 2000. godine je dospao na listu od 600 najbližih saradnika Miloševićevog režima kojima je bio zabranjen ulazak u zemlje Evropske unije. Iste godine je zabeležen i Vitezovićev javni nastup na Saboru trubača i narodnog stvaralaštva Srbije „Zlatibor 2000“, kada je pred generalom Ojdanićem recitovao svoju *Apoteozu srpskoj trubi*. Petooktobarske promene je okarakterisao kao puć i nasilno uvođenje demokratije. Ponovni ulazak u zemlje EU omogućio mu je, kako sam kaže, kontakt sa Haroldom Pinterom. Na domaću scenu ga je vratila narodnjačka Vlada Vojislava Koštunice, kojoj je priredio dramolet na centralnoj proslavi 190. godina od Takovskog ustanka. Vitezović je danas gostujući urednik kapitalnih izdanja Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva, kao i vanredni profesor na Akademiji umetnosti BK ■

BLOK BR. V

FAKATO

www.kosmoplovci.net